

Bruxelles, 19.5.2016
COM(2016) 265 final

**RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

Raportul pe 2015 privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE

{SWD(2016) 158 final}

1. Introducere

UE s-a confruntat cu numeroase provocări în 2015: amenințările la adresa securității, fluxurile fără precedent de refugiați și migranți, escaladarea populismului și a xenofobiei. Aceste fenomene pun la încercare valorile și solidaritatea UE. În fața acestor provocări, este vital să susținem valorile comune ale UE precum democrația, drepturile fundamentale și statul de drept.

În 2009 a intrat în vigoare Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Aceasta s-a dovedit a fi un reper important pentru instanțele europene¹ și naționale. Comisia Europeană promovează respectarea cartei în toate acțiunile Uniunii și colaborează îndeaproape cu organizațiile naționale, europene și internaționale în acest sens.

Cel de al șaselea raport anual analizează modul în care UE și statele sale membre au pus în aplicare cartă în 2015. Secțiunea principală prezintă Colocviul anual din 2015 privind drepturile fundamentale, în carul căruia s-a dezbătut tema „Toleranță și respect: prevenirea și combaterea antisemitismului și a islamofobiei în Europa”.

În 2016, colocviul privind drepturile fundamentale se va concentra pe tema intitulată „Pluralismul mass-media și democrația”. Colocviul va dezbate legăturile dintre pluralismul mass-media și democrație într-un context mediatic în continuă schimbare, caracterizat de o mai mare convergență la nivelul mass-media și de dezvoltarea pieței unice digitale. În cadrul colocviului se vor examina numeroasele aspecte ale pluralismului mijloacelor de comunicare în masă, de la independența și reglementarea acestora, la aspecte privind libertatea de exprimare și libertatea presei. Colocviul va fi precedat de consultări cu societatea civilă și cu părțile interesate.

2. Aplicarea cartei în UE și de către UE

2.1 Abordarea integrată a cartei și îmbunătățirea reglementării

Pentru a se garanta conformitatea proiectelor legislative cu prevederile cartei este necesar să se verifice în mod sistematic respectarea drepturilor fundamentale în diferitele etape ale procesului legislativ. **Agenda privind o mai bună legiferare**² promovată de Comisie a revizuit orientările existente în scopul de a se îmbunătăți evaluările de impact ale proiectelor de acte legislative și ale politicilor UE. O mai bună legiferare vizează sporirea transparenței în procesul decizional al UE și îmbunătățirea calității legislației. Setul de „instrumente pentru o mai bună legiferare”³ include o listă de control al drepturilor fundamentale pe care Comisia trebuie să o utilizeze în cadrul evaluărilor. În 2015, Comisia a organizat formarea unor departamente specifice pentru a garanta că, la elaborarea

¹ Tribunalul, Tribunalul Funcției Publice și Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE).

² „O mai bună legiferare pentru rezultate mai bune — O agendă a UE”, COM(2015) 215 final, 19.5.2015.

³ http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/toc_tool_ro.htm. A se vedea instrumentul 24 - „Drepturi fundamentale și drepturile omului”, p. 176.

politicilor și a legislației, funcționarii dispun de instrumentele necesare pentru a pune în aplicare o abordare bazată pe drepturile fundamentale.

În septembrie 2015, Parlamentul European a adoptat o rezoluție referitoare la situația drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană în perioada 2013-2014⁴. Aceasta a prezentat preocupările legate de situații privind drepturile fundamentale în unele state membre și a făcut apel la instituirea unui cadru de monitorizare a statului de drept. În iunie 2015, Consiliul a adoptat concluzii privind punerea în aplicare a cartei în 2014⁵.

2.2. Integrarea cartei în acțiuni legislative și de politică

Instituțiile UE sunt obligate să respecte cartă în toate acțiunile lor. Această conformitate este examinată de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene. În 2015, Comisia a continuat să asigure controale sistematice privind conformitatea legislației și a politicilor sale. În plus, aceasta a avansat proiecte legislative de promovare a drepturilor fundamentale.

În decembrie 2015, Parlamentul și Consiliul au convenit asupra **pachetului de reforme privind protecția datelor**⁶. Acesta este esențial pentru protejarea drepturilor fundamentale la viață privată și la protecția datelor cu caracter personal (articolele 7 și 8 din cartă), fiind o piatră de temelie a **pieței unice digitale**. Pachetul cuprinde un regulament general privind protecția datelor⁷ și o directivă privind protecția datelor destinată autorităților polițienești și judiciare⁸. Directiva va înlocui legislația existentă și va deveni aplicabilă la începutul anului 2018.

În 2015, Parlamentul și Consiliul au convenit asupra Directivelor privind **prezumția de nevinovăție și dreptul de a fi prezent la proces**⁹ și privind **garanțiile speciale pentru copiii implicați într-o procedură penală**¹⁰. Aceste directive vor promova dreptul fundamental la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, prezumția de nevinovăție și dreptul la apărare (articolele 47 și 48 din cartă).

⁴ 2014/2254(INI), disponibilă la adresa:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2015-0286&language=EN&ring=A8-2015-0230>.

⁵ Rezultatele reuniunii Consiliului, 23 iunie 2015, (10228/15), p. 17.

⁶ A se vedea comunicatul de presă al Comisiei Europene cu privire la „Acordul Comisiei privind reforma UE în materie de protecție a datelor va consolida piața unică digitală”, disponibil la: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6321_ro.htm.

⁷ Propunere de Regulament privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (Regulament general privind protecția datelor), COM(2012) 11 final, 25.1.2012.

⁸ Propunere de Directivă privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, identificării, investigării sau urmăririi penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor, precum și la libera circulație a acestor date, COM(2012) 10 final, 25.1.2012.

⁹ Propunere de Directivă privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și ale dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, COM(2013) 821 final, 27.11.2013.

¹⁰ Propunere de Directivă privind garanțiile procedurale pentru copiii suspectați sau acuzați în cadrul procedurilor penale, COM(2013) 822 final, 27.11.2013.

Directiva privind drepturile victimelor¹¹ a intrat în vigoare în noiembrie 2015. Aceasta stabilește drepturi obligatorii pentru victime, inclusiv dreptul de a fi recunoscute și tratate cu respect, atenție și profesionalism și de o manieră individualizată și nediscriminatorie.

În plus, a fost adoptată **Directiva privind măsurile de coordonare și cooperare pentru facilitarea protecției consulare a cetățenilor nereprezentați ai Uniunii în țările terțe**¹². Printre altele, directiva clarifică momentul și modul în care membrii de familie din țări terțe ai cetățenilor UE pot beneficia de protecție în vederea asigurării exercitării efective a dreptului la protecție diplomatică și consulară, precum și a dreptului la respectarea vieții private și de familie, astfel cum este recunoscut la articolul 7 din cartă.

În mai 2015, Comisia a prezentat **Agenda europeană privind migrația**,¹³¹⁴ care prevede măsuri urgente pentru o mai bună gestionare a migrației la nivelul UE. Agenda a propus dezvoltarea orientărilor politice ale președintelui Juncker, bazate pe patru piloni cuprinzători:

1. reducerea stimulentei pentru migrația neregulamentară;
2. gestionarea frontierelor — salvarea de vieți omenești și securizarea frontierelor externe;
3. îndeplinirea datoriei Europei de a asigura protecție printr-o politică comună puternică în materie de azil; precum și
4. dezvoltarea unei noi politici privind migrația legală.

O atenție deosebită a fost acordată măsurilor urgente pentru prevenirea pierderilor de vieți omenești pe mare. Acestea au inclus o propunere pentru un mecanism de relocare la nivelul întregii UE în toate statele membre, vizând furnizarea a 20 000 de locuri pentru persoanele strămutate care au în mod clar nevoie de protecție internațională în Europa¹⁵ și, mai recent, o propunere pentru un sistem de admisie umanitară pe bază de voluntariat gestionat împreună cu Turcia¹⁶.

¹¹ Directiva 2012/29/UE de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului, JO L 315, 25.10.2012, p.57.

¹²Directiva (UE) 2015/637 a Consiliului privind măsurile de coordonare și cooperare pentru facilitarea protecției consulare a cetățenilor nereprezentați ai Uniunii în țările terțe și de abrogare a Deciziei 95/553/CE, JO L 106, 20.4.2015, p. 1.

¹³ „O agendă europeană privind migrația”, COM(2015) 240 final, 13.5.2015.

¹⁴ Acest raport se referă la principalele evoluții din 2015. O imagine de ansamblu a progreselor înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a Agendei europene privind migrația și cele mai recente propuneri pot fi găsite pe site-ul internet http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/index_en.htm
Fișele informative pot fi consultate la adresa http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/index_en.htm

¹⁵ Recomandarea Comisiei privind un mecanism european de relocare, C(2015) 3560 final, 8.6.2015.

¹⁶ Recomandarea Comisiei privind un sistem de admisie umanitară pe bază de voluntariat gestionat împreună cu Turcia, C(2015) 9490, 15.12.2015.

Inițiativele de politică propuse au o relevanță directă pentru protecția și promovarea drepturilor fundamentale. De exemplu, în ceea ce privește returnările, Comisia a publicat un **Manual privind returnarea**¹⁷ în scopul de a sprijini **Planul de acțiune al UE privind returnarea**¹⁸ din septembrie 2015. Manualul oferă orientări pentru autoritățile naționale, inclusiv cu privire la modul în care să se asigure că orice operațiune de returnare este pe deplin conformă cu drepturile fundamentale, în special în ceea ce privește copiii neînsoțiți.

Comisia a propus, ca acțiune imediată pentru a ajuta statele membre din prima linie care se confruntă cu presiuni migratorii disproporționate la frontierele externe ale UE, instituirea unei „**abordări de tip hotspot**”. Hotspoturile pot ajuta statele membre să asigure mai bine apărarea drepturilor fundamentale în practică, în cazul în care eforturile sunt partajate astfel încât să se asigure că există suficiente resurse și personal. După reuniunea din octombrie 2015 a liderilor din Balcanii de Vest, Comisia a urmărit îndeaproape evoluțiile de-a lungul rutei Balcanilor de Vest. În declarația liderilor, Grecia și țările din Balcanii de Vest s-au angajat să își consolideze capacitățile de primire pentru a permite o gestionare mai bună și mai previzibilă a fluxurilor de migrație. În acest scop, Comisia a acordat asistență de urgență și umanitară.

Propunerea de **Regulament privind Paza europeană de frontieră și de coastă** („agenția”)¹⁹ din decembrie 2015 este importantă, de asemenea, pentru garantarea drepturilor fundamentale. Regulamentul prevede adoptarea unui cod de conduită aplicabil tuturor operațiunilor de control la frontieră coordonate de agenție și a unui cod de conduită privind returnarea. Un ofițer pentru drepturile fundamentale monitorizează respectarea de către agenție a drepturilor fundamentale, iar un mecanism de soluționare a reclamațiilor ar urma să examineze orice încălcare a drepturilor fundamentale în timpul activităților operaționale. Operațiunile comune sau misiunile de intervenție rapidă la frontieră ar putea fi suspendate sau blocate în caz de încălcare a drepturilor fundamentale sau a obligațiilor de protecție internațională. Agenția urmează să elaboreze o strategie privind drepturile fundamentale, cu un accent special asupra copiilor, victimelor traficului de persoane, persoanelor care au nevoie de asistență medicală sau de protecție internațională, persoanelor aflate în pericol pe mare și altor persoane aflate într-o situație vulnerabilă. Programele comune de bază ale agenției pentru formarea polițiștilor de frontieră ar urma să vizeze respectarea cartei.

Respectarea deplină a drepturilor fundamentale reprezintă unul dintre cele cinci principii călăuzitoare ale **Agendei europene privind securitatea**²⁰. Agenda evidențiază faptul că securitatea și respectarea

¹⁷ Recomandarea Comisiei de instituire a unui „Manual privind returnarea” comun care să fie utilizat de autoritățile competente ale statelor membre atunci când desfășoară activități legate de returnare, C(2015) 6250 final, 1.10.2015.

¹⁸ Planul de acțiune al UE privind returnarea, COM(2015) 453 final, 9.9.2015.

¹⁹ Propunere de Regulament privind Paza europeană de frontieră și de coastă și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 2007/2004, a Regulamentului (CE) nr. 863/2007 și a Deciziei 2005/267/CE a Consiliului, COM(2015) 671 final, 15.12.2015.

²⁰ Agenda europeană privind securitatea, COM(2015) 185 final, 28.4.2015.

drepturilor fundamentale nu sunt obiective contradictorii, ci obiective complementare de politică. Asigurarea securității constituie o condiție esențială pentru protecția și libera exercitare a drepturilor fundamentale. În același timp, toate măsurile în materie de securitate trebuie să respecte drepturile fundamentale și statul de drept, precum și principiile necesității, proporționalității și legalității, cu garanții adecvate care să asigure răspunderea și căile de atac judiciare. Propunerile Comisiei în materie de combatere a terorismului — ca urmare a atacurilor de la Paris în noiembrie 2015 —, reflectă această abordare. Propunerea de **Directivă privind terorismul**²¹ evidențiază importanța respectării drepturilor fundamentale atunci când se transpun în legislația națională dispozițiile de drept penal. Aceasta protejează drepturile fundamentale ale victimelor și ale potențialelor victime. Directiva incriminează actele pregătitoare, de exemplu instrucția și deplasările în străinătate în scopuri teroriste, complicitatea, instigarea și tentativa de a săvârși acte teroriste, precum și finanțarea terorismului. De asemenea, directiva urmărește să asigure că orice limitare a drepturilor fundamentale ale persoanelor suspectate și învinuite nu depășește ceea ce este strict necesar, ținându-se astfel seama de principiile legalității și proporționalității infracțiunilor și sancțiunilor penale (articolul 49 din cartă).

Importanța drepturilor fundamentale în materie de securitate se regăsește în importanța acordată acțiunilor preventive în contextul politicilor de combatere a terorismului. Răspunsul UE la extremism nu trebuie să ducă la stigmatizarea unui grup ori a unei comunități, ci, mai degrabă, să se bazeze pe valorile europene comune ale toleranței, diversității și respectului reciproc. Agenda privind securitatea urmărește **abordarea cauzelor profunde ale extremismului** prin educație, participarea tinerilor, dialogul intercultural și interconfesional, ocuparea forței de muncă și incluziunea socială. Aceasta evidențiază importanța combaterii discriminării, a rasismului și a xenofobiei și marchează acțiunile esențiale ale UE în acest domeniu.

Acest lucru s-a reflectat, de asemenea, în „Declarația privind promovarea cetățeniei și a valorilor comune ale libertății, toleranței și nediscriminării prin educație” (Declarația de la Paris)²², în urma reuniunii informale a miniștrilor educației din UE, desfășurată în data de 17 martie la Paris, care conține o serie de recomandări cu privire la rolul important al educației în promovarea valorilor fundamentale cum ar fi cetățenia activă, respectul reciproc, diversitatea, egalitatea și incluziunea socială, precum și în ceea ce privește prevenirea extremismului violent. Ca acțiune subsecventă Declarației de la Paris, Comisia și statele membre au convenit asupra unui nou set de domenii prioritare pentru cooperarea la nivelul UE până în 2020²³.

²¹ Propunere de Directivă privind combaterea terorismului și de înlocuire a Deciziei-cadru 2002/475/JAI a Consiliului privind combaterea terorismului, COM(2015) 625 final, 2.12.2015.

²² http://ec.europa.eu/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_en.pdf

²³ În raportul comun din 2015 privind progresele înregistrate în punerea în aplicare a cadrului strategic pentru educație și formare profesională 2020 pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale (ET 2020), disponibil la adresa http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2015.417.01.0025.01.ENG&toc=OJ:C:2015:417:TOC

În sfârșit, la 19 octombrie 2015 Comisia a găzduit Conferința ministerială la nivel înalt privind „Răspunsul în materie de justiție penală la fenomenul radicalizării”, în cadrul căreia s-a făcut schimb de experiență privind prevenirea radicalizării în închisori și programe de reabilitare pentru luptători străini și repatriați. Angajamentul comun al statelor membre de a acționa în acest domeniu a fost confirmat în Concluziile Consiliului privind „îmbunătățirea răspunsului justiției penale la radicalizarea care conduce la terorism și extremism violent” din 20 noiembrie 2015²⁴.

2.3. Integrarea cartei în acordurile internaționale și asigurarea coerenței în domeniul drepturilor omului

Articolul 21 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) reglementează acțiunea externă a Uniunii.

Ca răspuns la Comunicarea comună din aprilie 2015 intitulată „Menținerea drepturilor omului în centrul agendei UE”,²⁵ Consiliul a adoptat, în luna iulie, **Planul de acțiune al UE privind drepturile omului și democrația (2015-2019)**. Acesta cuprinde peste 100 de măsuri privind drepturile omului și democrația, abordate în cadrul a 34 de puncte²⁶. Prin intrarea în vigoare a articolului 21, planul de acțiune pune în aplicare angajamentele din cadrul strategic privind drepturile omului și democrația²⁷ și oferă mecanismul pentru implicarea tuturor autorităților din UE și a părților interesate, precum și o mai bună integrare a aspectelor legate de drepturile omului în toate politicile externe ale UE. Acțiunile planificate includ abordarea preocupărilor legate de drepturile omului în analiza impactului politicilor care ar putea avea o incidență semnificativă în țările terțe. Planul de acțiune stabilește măsuri legate de activitatea Comisiei privind respectarea drepturilor fundamentale la nivel intern, în special cu privire la respectarea vieții private în contextul riscurilor de supraveghere în masă, la reforma judiciară, drepturile copiilor, egalitatea de gen, combaterea rasismului și a xenofobiei, migrație și combaterea terorismului.

Strategia Comisiei din octombrie 2015 - „**Comerț pentru toți**” - stabilește o serie de măsuri menite să asigure că drepturile fundamentale sunt respectate în UE și în țări din afara UE²⁸. Aceasta se referă la dreptul de a reglementa, precum și la evaluarea impactului politicilor și acordurilor comerciale asupra drepturilor fundamentale și drepturilor omului. Strategia stabilește o legătură între politicile comerciale și promovarea drepturilor omului în țările terțe, în special în ceea ce privește munca copiilor, munca silnică în închisori, munca forțată ca urmare a traficului de ființe umane, precum și acapararea terenurilor. Considerațiile privind drepturile omului sunt din ce în ce mai mult încorporate în acordurile de liber schimb bilaterale ale UE și în politica UE de control al exporturilor.

²⁴ <http://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2015/11/20-conclusions-radicalisation>

²⁵ JOIN (2015) 16 final, 28.4.

²⁶ <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/07/20-fac-human-rights/>.

²⁷ Documentul din 25 iunie 2012 al Consiliului, ST 11855/12.

²⁸ Comerț pentru toți — „Către o politică comercială și de investiții mai responsabilă”, 14.10.2015, COM(2015) 497 final.

În septembrie 2015, Comisia a finalizat negocierile privind „**Acordul-cadru UE-SUA privind protecția datelor**”. Acesta va asigura garanții de protecție a datelor pentru orice transfer de date cu caracter personal între UE și SUA în ceea ce privește orice cooperare polițienească sau judiciară în materie penală. În temeiul acordului, atunci când datele lor cu caracter personal sunt transferate către autoritățile de aplicare a legii din SUA, iar aceste date sunt inexacte sau prelucrate în mod ilegal, cetățenii UE — care nu au reședința în SUA — vor putea avea acces la o cale de atac în instanțele din SUA²⁹. Această prevedere constituie o îmbunătățire semnificativă a situației cu privire la calea de atac judiciară în SUA.

În august 2015, UE a avut pentru prima oară un dialog cu Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu handicap, cu privire la punerea în aplicare de către UE a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu handicap (UNCRPD)³⁰. UE a fost reprezentată de Comisie, în calitate de punct focal al UE în temeiul convenției. Comitetul Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu handicap a adoptat observațiile finale în octombrie 2015, iar Comisia și-a declarat angajamentul de a le pune în aplicare.

În iulie 2015, Comisia a adoptat — în cadrul programului său privind o mai bună legiferare — **Orientări privind analiza impactului drepturilor omului în cadrul evaluărilor de impact în domeniul comerțului**³¹. Acestea vor facilita analizarea impactului inițiativelor în domeniul politicii comerciale asupra drepturilor omului atât în UE, cât și în țările partenere. Agenda privind o mai bună legiferare prevede, de asemenea, o evaluare a impactului cu privire la drepturile omului, în general pentru propuneri cu o dimensiune externă.

2.4 Controlul instituțiilor UE de către Curtea de Justiție

În *cauza Schrems*³², CJUE a invalidat Decizia din 2000 a Comisiei privind sfera de siguranță³³. Decizia respectivă a fost o decizie de constatare a caracterului adecvat al nivelului de protecție a datelor, în temeiul articolului 25 alineatul (6) din Directiva privind protecția datelor³⁴. Decizia a autorizat transferul de date cu caracter personal către o țară terță, în cazul de față Statele Unite. Decizia

²⁹ Aceste drepturi vor fi acordate cetățenilor UE în conformitate cu Legea din 2015 privind căile de atac judiciare (H.R.1428) din SUA, adoptată la 24 februarie 2016, care urmează să intre în vigoare după 90 de zile de la data respectivă. Aceste drepturi pot fi acordate cetățenilor oricărei țări, pe baza criteriilor definite în legea menționată anterior.

³⁰ Comisia organizează periodic dialoguri cu statele care sunt părți ale convenției, pe baza rapoartelor naționale (sau ale UE), o dată la câțiva ani. • Comisia Europeană a prezentat primul raport al UE în 2014. A se vedea <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/232/64/PDF/G1423264.pdf?OpenElement> UE ar trebui să prezinte simultan rapoartele periodice următoare - al doilea și al treilea - în 2021.

³¹ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1344>.

³² C-362/14.

³³ Decizia 2000/520/CE a Comisiei din 26 iulie 2000 în temeiul Directivei 95/46/CE privind caracterul adecvat al protecției oferite de principiile „sferei de siguranță” privind protecția vieții private și întrebările frecvente aferente, publicate de Departamentul de Comerț al SUA.

³⁴ Directiva 95/46/CE din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, JO L 281, 23.11.1995, p. 31.

a constatat existența unui nivel acceptabil de protecție, în temeiul legislației naționale sau al angajamentelor internaționale asumate de SUA. Transferul de date cu caracter personal către serverele din SUA de către filiala irlandeză a Facebook, autorizat prin această constatare a caracterului adecvat, a fost contestată în fața unei instanțe irlandeze, în special ca urmare a dezvăluirilor din 2013 privind supravegherea în masă de către serviciile de informații americane.

Curtea a reținut că o decizie privind caracterul adecvat depinde de o constatare a Comisiei că, în țara terță în cauză, există un nivel de protecție a datelor cu caracter personal care, deși nu este în mod necesar identic, este „echivalent, în esență” cu nivelul garantat în UE în temeiul directivei, astfel cum este interpretat în lumina cartei. Curtea a statuat că Decizia privind „sfera de siguranță” din 2000 nu conținea suficiente concluzii ale Comisiei privind limitele accesului de către autoritățile publice din SUA la datele transferate în temeiul deciziei, precum și cu privire la existența unor sisteme eficiente de protecție juridică împotriva unor astfel de intervenții. Curtea a hotărât că legislația care oferă autorităților publice accesul general la conținutul comunicațiilor electronice aduce atingere dreptului fundamental la respectarea vieții private. În hotărârea Curții sunt furnizate justificări suplimentare cu privire la abordarea adoptată de Comisie încă din noiembrie 2013 în examinarea acordurilor privind „sfera de siguranță”: Comisia urmărește să asigure protecția datelor, prevăzută de legislația UE. În noiembrie 2015, Comisia a publicat orientări³⁵ cu privire la posibilitățile transferului de date în lumina hotărârii *Schrems*, stabilind sisteme alternative pentru transferurile de date cu caracter personal către SUA până la instituirea unui nou cadru³⁶.

2.5 Convenția europeană a drepturilor omului

Comisia își menține angajamentul privind aderarea UE la Convenția europeană a drepturilor omului. Aderarea va contribui la consolidarea valorilor fundamentale, la îmbunătățirea eficacității legislației UE și la sporirea coerenței protecției drepturilor fundamentale în Europa. Avizul Curții de Justiție din decembrie 2014, prin care Tribunalul a declarat că proiectul de acord de aderare elaborat în 2013 este incompatibil cu tratatele, a ridicat probleme complexe din punct de vedere juridic și politic. După o perioadă de reflecție, în care Comisia a examinat cea mai bună cale de urmat, Comisia, în calitate sa de negociator UE, este angajată în prezent în procesul de consultare cu comitetul special desemnat de Consiliu cu privire la diferite soluții concrete pentru problemele ridicate în avizul Curții de Justiție.

3. Aplicarea cartei în UE și de către statele membre

Comisia supraveghează, sub controlul Curții de Justiție, respectarea cartei de către statele membre atunci când pun în aplicare dreptul UE. În cazul unei încălcări, Comisia poate iniția procedura de

³⁵ COM(2015) 566 final.

³⁶ La 2 februarie 2016, Comisia Europeană și SUA au convenit asupra unui nou cadru pentru fluxurile transatlantice de date: Scutul UE-SUA privind protecția vieții private. La 29 februarie 2016, Comisia a prezentat un proiect de decizie privind caracterul adecvat al nivelului de protecție, luând în considerare cerințele stabilite în hotărârea *Schrems*.

constatare a neîndeplinirii obligațiilor. Judecătorii naționali, de asemenea, pun în aplicare cartă pentru a asigura respectarea drepturilor fundamentale de către statele membre. În cazul în care o instanță națională are îndoieli cu privire la aplicabilitatea cartei sau la interpretarea corectă a dispozițiilor sale, aceasta poate – și, în cazul unei instanțe naționale de ultim grad de jurisdicție, trebuie – să se adreseze Curții de Justiție a Uniunii Europene pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare. Acest lucru contribuie la dezvoltarea jurisprudenței referitoare la cartă și consolidează rolul judecătorilor naționali în respectarea acesteia. În 2015, instanțele judecătorești naționale au transmis 36 de cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare³⁷.

3.1 Proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor

Întrucât cartă se aplică statelor membre numai atunci când pun în aplicare legislația Uniunii, procedurile de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în ceea ce privește cartă pot fi inițiate numai când s-a stabilit o legătură suficientă cu dreptul Uniunii, de natură să declanșeze aplicabilitatea cartei.

Un exemplu din 2015 referitor la procedurile relevante privind constatarea neîndeplinirii obligațiilor se referă la **asigurarea dreptului la un proces echitabil în cadrul punerii în aplicare a Directivei privind procedurile de azil**.

După cel de-al doilea pachet de punere în aplicare a Agendei europene privind migrația, Comisia și-a intensificat eforturile pentru a asigura aplicarea deplină a legislației UE în domeniul migrației și al azilului. În perioada septembrie - decembrie 2015, Comisia a adoptat 49 de decizii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva statelor membre pentru o punere în aplicare inadecvată a legislației care constituie sistemul european comun de azil. Acestea au inclus o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva Ungariei, ca urmare a modificărilor pe care aceasta le-a adus legislației sale în materie de azil³⁸. Reclamațiile au vizat dreptul la o cale de atac eficientă, prevăzută la articolul 46 din Directiva privind procedurile de azil, coroborat cu articolul 47 din cartă, în special în ceea ce privește restricționarea domeniului de aplicare și eficacitatea procedurilor privind căile de atac și eventuala lipsă de independență a sistemului judiciar. Ungaria a fost notificată în mod oficial la 10 decembrie 2015. Comisia a solicitat clarificări suplimentare cu privire la alte aspecte nerezolvate și va păstra în continuare contactul cu autoritățile ungare.

În septembrie 2015, Comisia a emis o scrisoare suplimentară de punere în întârziere Greciei asupra capacităților de primire disponibile pentru solicitanții de protecție internațională și incapacitatea de a institui mecanisme care să garanteze condiții de viață acceptabile și tratamentul minorilor neînsoțiți.

³⁷ În 2011 au fost introduse la CJUE 27 de cereri care făceau trimitere la cartă, 41 în 2012 - 2013 și 43 în 2014. A se vedea anexa II - „Prezentare generală a cererilor de pronunțare a unei hotărâri preliminare care fac trimitere la cartă, introduse în 2014”, la documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

³⁸ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6228_en.htm.

Un alt caz a fost lansat, în aprilie 2015, împotriva unui stat membru pentru discriminarea copiilor romi în sistemul de învățământ. Acest lucru încalcă Directiva privind egalitatea rasială³⁹ și articolul 21 din Cartă, care interzice discriminarea pe motiv de rasă și origine etnică.

3.2 Curtea de Justiție oferă orientare statelor membre

În 2015, Curtea de Justiție a continuat să ofere orientări — în cadrul sistemului de cereri pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare — judecătorilor naționali privind aplicabilitatea și interpretarea Cartei.

În prima cauză privind discriminarea romilor, *Chez Razpredelenie*,⁴⁰, Curtea a statuat că instalarea contoarelor de energie electrică la o înălțime inaccesibilă într-o zonă dens populată de romi este de natură să constituie o discriminare pe motive de origine etnică, dat fiind că în alte districte aceste contoare sunt instalate la o înălțime normală. Curtea a confirmat faptul că domeniul de aplicare al Directivei privind egalitatea rasială nu poate fi definit în mod restrictiv. Acest lucru rezultă din faptul că directiva este o expresie a principiului egalității, care constituie unul dintre principiile generale ale dreptului Uniunii, recunoscut la articolul 21 din cartă.

Curtea a făcut din nou referire la articolul 21, constatând că interzicerea, în directivă, a discriminării pe motive de origine etnică nu se aplică doar persoanelor care au o anumită origine etnică. Acesta se aplică, de asemenea, celor care, deși nu sunt membri ai grupului etnic în cauză, sunt victimele, împreună cu primele, ale unui tratament mai puțin favorabil sau ale unei situații speciale dezavantajoase generate de o măsură discriminatorie. În fine, Curtea a făcut referire la articolul 21, în scopul de a interpreta conceptul de discriminare directă pe criterii de rasă sau origine etnică.

În cauza *Leger*⁴¹, Curtea a examinat un decret emis de statul francez prin care era contraindicată donarea de sânge de către bărbații care avuseseră relații sexuale cu alți bărbați. Decretul a fost emis ca urmare a numeroaselor cazuri de infecție cu HIV în rândul acestui grup de potențiali donatori și luându-se în considerare nivelul ridicat al riscului de a se dobândi boli infecțioase grave transmisibile pe cale sangvină. Curtea a declarat aplicabilitatea cartei, invocând faptul că decretul respectiv a pus în aplicare Directiva 2004/33 în ceea ce privește cerințele pentru sânge și componente sangvine⁴². Curtea a hotărât că această contraindicație bazată pe orientarea sexuală constituie o limitare a dreptului la nediscriminare, în conformitate cu articolul 21 alineatul (1) din cartă. În temeiul articolului 52 alineatul (1) din cartă, limitările sunt justificate în cazul în care există un obiectiv real de interes

³⁹ Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică, JO L 180, 19.7.2000, p. 22.

⁴⁰ C-83/14.

⁴¹ C-528/13.

⁴² Directiva 2004/33/CE din 22 martie 2004 de punere în aplicare a Directivei 2002/98/CE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește anumite cerințe tehnice pentru sânge și componente sanguine, JO L 91, 30.3.2004, p. 25.

general recunoscut de UE. Acesta poate include obiectivul de a reduce la minimum riscul de transmitere a unei boli infecțioase către beneficiarii transfuziilor de sânge. Cu toate acestea, Curtea a declarat că principiul proporționalității ar fi respectat doar dacă nu ar exista tehnici eficiente de detectare a acestor boli infecțioase sau, în lipsa unor astfel de tehnici, dacă nu au existat metode mai puțin constrângătoare decât o contraindicație, fapt care ar asigura un nivel ridicat de protecție a sănătății persoanelor care beneficiază de transfuzii.

3.3. Jurisprudența națională care face trimitere la cartă

Judecătorii naționali îndeplinesc un rol esențial în asigurarea respectării drepturilor fundamentale și a statului de drept. În 2015, Agenția pentru Drepturi Fundamentale⁴³ a constatat că instanțele naționale au continuat să recurgă la cartă pentru orientări și inspirație, chiar și în cauzele care nu intrau în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii.

În decembrie 2015⁴⁴, Curtea Constituțională Federală a Germaniei a arătat că, în cazuri individuale, protecția drepturilor fundamentale poate include revizuirea actelor stabilite prin dreptul Uniunii, în cazul în care acest lucru este indispensabil pentru protejarea identității constituționale garantate prin articolul 79 din Legea fundamentală a Germaniei. În conformitate cu principiul răspunderii penale individuale, care își are originea în garantarea demnității umane, astfel cum se prevede la articolul 1 din Legea fundamentală, sancțiunea penală presupune ca infracțiunea și vinovăția infractorului să fie dovedite într-un mod care să fie în conformitate cu normele de procedură aplicabile. Curtea Constituțională a reținut că, în temeiul dreptului Uniunii, un mandat european de arestare nu poate fi executat în cazul în care acesta nu îndeplinește cerințele prevăzute de decizia-cadru⁴⁵ sau în cazul în care extrădarea ar atrage după sine o încălcare a drepturilor fundamentale ale Uniunii. Aceasta a concluzionat că, în cazul respectiv, nu era necesar să se restricționeze supremația dreptului Uniunii prin aplicarea reglementărilor din dreptul german. Acest lucru se datorează faptului că decizia-cadru impune o interpretare care să țină seama de garanțiile privind drepturile persoanei acuzate, astfel cum sunt prevăzute la articolul 1 din Legea fundamentală în contextul unei extrădări.

3.4. Acțiuni de sensibilizare cu privire la cartă

Sondajul Eurobarometru din 2015 privind sensibilizarea publicului cu privire la cartă⁴⁶ a arătat că interesul pentru informații cu privire la drepturile de care beneficiază persoanele în temeiul cartei se menține la un nivel ridicat. Peste 60 % din respondenți ar dori mai multe informații cu privire la conținutul cartei, autoritățile cărora trebuie să se adreseze în cazul în care drepturile lor sunt încălcate, precum și cu privire la situațiile în care se aplică ori nu se aplică dispozițiile cartei.

⁴³ Raportul anual FRA 2015, care urmează să fie publicat în mai 2016.

⁴⁴ BVerfG, Beschluss des Zweiten Senats vom 15. Dezember 2015 - 2 BvR 2735/14.

⁴⁵ 2002/584/JAI: Decizia-cadru a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, JO L 190, 18.7.2002, p.1.

⁴⁶ http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/flash_arch_420_405_en.htm.

În scopul creșterii gradului de sensibilizare cu privire la cartă în rândul practicienilor, președinția letonă a găzduit o conferință care a avut loc la Riga, în aprilie 2015. Conferința privind aplicabilitatea cartei de către autoritățile statelor membre în punerea în aplicare a legislației UE s-a axat pe rolul cartei în cadrul procesului legislativ al UE.

4. Secțiunea centrală: colocviul anual 2015 — rezultate și etapele următoare

La preluarea mandatului, prim-vicepreședintele Timmermans s-a angajat să organizeze un colocviu anual privind situația drepturilor fundamentale în UE. Obiectivul urmărit este îmbunătățirea cooperării reciproce și a angajamentului politic pentru promovarea și protecția drepturilor fundamentale.

Primul colocviu a avut loc la Bruxelles în octombrie 2015 și s-a axat pe „Toleranță și respect: prevenirea și combaterea antisemitismului și a islamofobiei în Europa”. Aceasta a fost prima reuniune la nivelul UE a reprezentanților comunităților musulmană și iudaică, al cărui obiectiv a fost dezbateră modului de combatere a antisemitismului și a islamofobiei. Au participat aproximativ 300 de participanți, și anume: decidenți politici la nivel local, național și din UE, organizații internaționale și ale societății civile, lideri religioși și ai comunităților, organisme de promovare a egalității, reprezentanți din domeniul educației, al muncii și al mass-media, precum și cadre universitare și filozofi din întreaga UE. Aceștia au examinat motivele care au determinat creșterea rapidă a numărului de incidente cu caracter antisemit și antimusulman în Europa, a identificat modalități de abordare a tendințelor și a fost de acord să își unească forțele pentru a încuraja o cultură a toleranței, a respectului și favorabilă incluziunii.

Colocviul⁴⁷ a identificat o serie de acțiuni-cheie pentru prevenirea și combaterea antisemitismului și a islamofobiei, și a inclus numirea a doi coordonatori — unul pentru combaterea antisemitismului și altul pentru combaterea islamofobiei — cu rolul de a coordona și consolida răspunsurile identificate în cadrul politicii relevante pentru contracararea acestor amenințări⁴⁸.

Au fost luate măsuri importante în vederea combaterii discursului de incitare la ură în spațiul online. Comisia a inițiat, în cooperare cu statele membre, un dialog la nivelul UE cu marile companii informatice pentru a stabili modul în care intermediarii și alte organisme pot contribui la contracararea discursurilor din spațiul online în care se propagă ura și se instigă la violență.

⁴⁷ Nota de concluzii „Să ne unim forțele împotriva antisemitismului și islamofobiei în UE: rezultatele primului colocviu anual privind drepturile fundamentale: http://ec.europa.eu/justice/events/colloquium-fundamental-rights-2015/files/fundamental_rights_colloquium_conclusions_en.pdf.

⁴⁸ http://ec.europa.eu/justice/newsroom/fundamental-rights/news/151201_en.htm.

În 2015, Comisia a continuat să monitorizeze normele UE privind combaterea rasismului și a xenofobiei⁴⁹ pentru a asigura punerea lor în aplicare integrală și corectă. Patru state membre și-au modificat normele penale în scopul de a le alinia la legislația UE. Comisia prezidează un grup de experți ai statelor membre care, din 2016, va deveni Grupul UE la nivel înalt privind rasismul, xenofobia și alte forme de intoleranță. Aceasta va fi o platformă pentru orientări privind cele mai bune practici și cooperare consolidată, deschisă reprezentanților societății civile și ai comunităților, Agenției pentru Drepturi Fundamentale și organizațiilor internaționale relevante.

În 2015 a fost pusă la dispoziție în cadrul programului „Drepturi, egalitate și cetățenie” pentru autoritățile naționale și societatea civilă suma de 5,4 milioane EUR. Finanțarea are drept obiect formarea și consolidarea capacităților, schimbul de bune practici pentru prevenirea și combaterea rasismului și a xenofobiei, consolidarea acțiunilor penale de combatere a infracțiunilor motivate de ură și a discursurilor care incită la ură, precum și responsabilizarea și acordarea de sprijin victimelor.

În 2015, programul Erasmus+ a alocat fonduri pentru punerea în aplicare a acțiunilor identificate în cadrul colocviului⁵⁰ și pentru a oferi tuturor celor implicați la nivel local instrumentele necesare pentru construirea unei culturi a toleranței și a respectului și depășirea prejudecăților.

Instituțiile și organismele UE pot îndruma și sprijini realizarea de progrese pe teren, însă prevenirea și combaterea rasismului și a xenofobiei reprezintă, în primul rând, un efort la nivel local ce necesită atât asumarea deplină de către comunitățile respective, cât și de către societate, în general.

5. Concluzii

Comisia s-a angajat să asigure un nivel ridicat de protecție a drepturilor fundamentale în cadrul UE. Aceasta urmărește să garanteze că, în ceea ce o privește, toate propunerile și măsurile legislative sunt pe deplin compatibile cu cartă.

Comisia intenționează să consolideze cooperarea cu alte instituții și agenții ale UE, în special Agenția pentru Drepturi Fundamentale, precum și cu Consiliul European, astfel încât să se asigure că drepturile fundamentale sunt considerate prioritare.

Comisia intenționează să promoveze sensibilizarea cu privire la valorile comune ale UE și, în special, cu privire la cartă, prin finanțare și formare specifică, prin dialogul cu societatea civilă și prin instrumente practice menite să încurajeze dialogul între instanțele din statele membre.

⁴⁹ Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2008 privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal, JO L 328, 6.12.2008, p. 55.

⁵⁰ A se vedea acțiunile-cheie enumerate la secțiunea 1 din concluziile colocviului.